

Ändrat förslag till rådets direktiv om rätt till familjeåterförening ⁽¹⁾

(2002/C 203 E/23)

KOM(2002) 225 slutlig — 1999/0258(CNS)

(Framlagt av kommissionen den 2 maj 2002)

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 63 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande,

med beaktande av Regionkommitténs yttrande, och

av följande skäl:

- (1) För att gradvis inrätta ett område med frihet, säkerhet och rättvisa föreskrivs i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen dels åtgärder för att säkerställa den fria rörligheten för personer, tillsammans med direkt relaterade stödåtgärder avseende kontroller vid yttre gränser, asyl och invandring, dels andra åtgärder som rör asyl, invandring och skydd av rättigheter för medborgare i tredje land.
- (2) I artikel 63.3 i EG-fördraget föreskrivs att rådet skall besluta om åtgärder som avser invandringspolitiken. I artikel 63.3 a anges bland annat att rådet skall besluta om åtgärder på området för villkor för inresa och bosättning samt normer för medlemsstaternas förfaranden för att utfärda visering och uppehållstillstånd för längre tid, däribland sådana som avser familjeåterförening.
- (3) Åtgärderna avseende familjeåterförening bör överensstämma med den skyldighet att skydda familjen och att respektera familjelivet som har stadfäst i en rad folkrättsliga instrument. Detta direktiv respekterar de grundläggande rättigheter och iaktar de principer som erkänns såsom allmänna gemenskapsrättsliga principer, bland annat i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.
- (4) Europeiska rådet erkände vid sitt särskilda möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 behovet av tillnärmning av nationell lagstiftning om villkoren för rätt till inresa och vistelse för medborgare i tredje land, grundad på såväl en gemensam bedömning av den ekonomiska och demografiska utvecklingen i unionen som si-

tuationen i ursprungsländerna. Europeiska rådet uppmanade därför rådet att, på grundval av förslag från kommissionen, snabbt fatta beslut om detta. I dessa beslut bör hänsyn inte bara tas till varje medlemsstats kapacitet att ta emot flyktingar utan även till dess historiska och kulturella band med ursprungsländerna.

- (5) För att bedöma migrationsflödena och förbereda rådets åtgärder är det viktigt att kommissionen förfogar över statistik och uppgifter om laglig invandring av medborgare i tredje land till varje medlemsstat, bland annat när det gäller antal utfärdade uppehållstillstånd, deras art och giltighetstid. Därför bör medlemsstaterna ställa nödvändiga upplysningar och nödvändig information till kommissionens förfogande på regelbunden basis och utan dröjsmål.
- (6) Vid sitt särskilda möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 konstaterade Europeiska rådet att Europeiska unionen måste säkerställa en rättvis behandling av medborgare i tredje land som lagligen vistas på medlemsstaternas territorium och att en mer kraftfull integrationspolitik bör syfta till att ge dem rättigheter och skyldigheter som är jämförbara med EU-medborgarnas.
- (7) Vid mötet i Laeken den 14 och 15 december 2001 bekräftade Europeiska rådet på nytt sitt åtagande i fråga om de politiska riktlinjer och mål som fastställdes i Tammerfors och noterade att det behövs nya uppslag och riktlinjer för att inhämta eftersläpningarna på vissa områden. Europeiska rådet bekräftade att en genuint gemensam invandringspolitik förutsätter att det inrättas gemensamma normer för familjeåterförening och uppmanade kommissionen att lägga fram ett ändrat förslag på detta område.
- (8) Familjeåterförening är ett nödvändigt medel för att möjliggöra familjelivet. Det bidrar till att skapa en social och kulturell stabilitet som underlättar tredjelandsmedborgarnas integrering i medlemsstaterna, vilket även främjar den ekonomiska och sociala sammanhållningen, ett av gemenskapens grundläggande mål som anges i artiklarna 2 och 3.1 k i fördraget.
- (9) För att säkerställa skyddet för familjen och bevarandet eller skapandet av familjelivet, bör de materiella villkoren för utövandet av rätten till familjeåterförening fastställas enligt gemensamma kriterier.

⁽¹⁾ EGT C 62 E, 27.2.2001, s. 99.

- (10) Situationen för flyktingar kräver särskild uppmärksamhet, av de skäl som tvingat dem att fly från sitt land och hindrar dem från att leva ett familjeliv där. Deras rätt till familjeåterförening bör därför regleras av förmånligare villkor.
- (11) Familjeåterförening avser medlemmarna i kärnfamiljen, det vill säga make/maka och underåriga barn. Medlemsstaterna får själva bestämma om de vill utvidga denna krets och bevilja familjeåterförening även för släktingar i uppstigande led, myndiga barn och ogifta partner.
- (12) Det bör införas ett system med förfaranderegler för prövning av ansökan om familjeåterförening och för familjemedlemmars inresa och vistelse. Dessa förfaranden måste vara effektiva och genomförbara i förhållande till den normala arbetsbelastningen vid medlemsstaternas myndigheter, samt tillåta insyn och vara rättvisa för att ge de berörda personerna adekvat rättssäkerhet.
- (13) Familjemedlemmarnas integrering bör främjas. De bör därför, efter att ha vistats i medlemsstaten under en viss tid, få en självständig ställning som är oberoende av den person som har ansökt om familjeåterförening. De bör få tillträde till undervisning, anställning och yrkesutbildning på samma villkor som den som har ansökt om familjeåterförening.
- (14) Lämpliga, proportionella och avskräckande åtgärder bör vidtas för att förebygga och bestraffa kringgående av reglerna och förfarandena för familjeåterförening.
- (15) Eftersom målen för detta direktiv, nämligen att införa en rätt till familjeåterförening för tredjelandsmedborgare som skall utövas enligt gemensamma regler, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och de därför, på grund av åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går förordningen inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

Allmänna bestämmelser

Artikel 1

Syftet med detta direktiv är att fastställa vilka villkor som gäller för utövandet av rätten till familjeåterförening för tredjelandsmedborgare som vistas lagligen på medlemsstaternas territorier.

Artikel 2

I detta direktiv avses med

- a) *tredjelandsmedborgare*: personer som inte är unionsmedborgare enligt artikel 17.1 i fördraget, inbegripet statslösa personer,
- b) *flykting*: tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som beviljats flyktingstatus enligt konventionen angående flyktingars rättsliga ställning av den 28 juli 1951, ändrad genom New York-protokollet av den 31 januari 1967,
- c) *den som ansöker om familjeåterförening (sökande)*: en tredjelandsmedborgare som vistas lagligen i en medlemsstat och som ansöker om att återförenas med sina familjemedlemmar,
- d) *familjeåterförening*: inresa och vistelse i en medlemsstat för familjemedlemmar till en tredjelandsmedborgare som vistas lagligen i den medlemsstaten, för att upprätthålla familjeenheten, oavsett om familjebanden knutits före eller efter sökandens inresa,
- e) *uppehållstillstånd*: varje tillstånd, oberoende av dess beteckning, som utfärdas av en medlemsstat och som ger innehavaren rätt att vistas på den medlemsstatens territorium. Definitionen innefattar inte tillstånd att tillfälligt vistas på en medlemsstats territorium som utfärdas i avvaktan på att en asylansökan eller en ansökan om uppehållstillstånd prövas.

Artikel 3

1. Detta direktiv är tillämpligt när den som ansöker om familjeåterförening är en tredjelandsmedborgare som vistas lagligen i en medlemsstat, innehar ett uppehållstillstånd med en giltighetstid på minst ett år som utfärdats av denna medlemsstat och har välgrundade utsikter att få ett varaktigt uppehållstillstånd, om hans eller hennes familjemedlemmar är tredjelandsmedborgare, oberoende av deras rättsliga ställning.

2. Detta direktiv är inte tillämpligt när den som ansöker om familjeåterförening är

- a) en tredjelandsmedborgare som ansöker om att beviljas flyktingstatus och vars ansökan ännu inte har lett till ett slutligt beslut,
- b) en tredjelandsmedborgare som har tillstånd att vistas i en medlemsstat med stöd av ett tillfälligt skydd eller som ansöker om att få vistas i medlemsstaten i avvaktan på ett beslut om sin ställning,

- c) en tredjelandsmedborgare som har tillstånd att vistas i en medlemsstat med stöd av subsidiära former av skydd enligt internationella förpliktelser, nationell lagstiftning eller praxis i medlemsstaterna, eller som har ansökt om uppehållstillstånd av denna anledning och som avvaktar ett beslut om sin ställning.
3. Detta direktiv är inte tillämpligt på familjemedlemmar till unionsmedborgare.
4. Detta direktiv påverkar inte förmånligare bestämmelser i
- a) bilaterala och multilaterala avtal mellan gemenskapen eller gemenskapen och dess medlemsstater å ena sidan och tredje länder å andra sidan,
- b) Europeiska sociala stadgan av den 18 oktober 1961, den reviderade Europeiska sociala stadgan av den 3 maj 1987 och den europeiska konventionen om migrerande arbetstagares ställning av den 24 november 1977.
5. Detta direktiv påverkar inte medlemsstaternas möjligheter att anta eller behålla förmånligare bestämmelser för de personer direktivet gäller.
6. Artiklarna 4.1, 2, 3 och 7.1 c andra stycket samt artikel 8 i detta direktiv får inte leda till att det införs mindre förmånliga villkor än dem som finns i varje medlemsstat när direktivet antas.

KAPITEL II

Familjemedlemmar

Artikel 4

1. Medlemsstaterna skall, enligt detta direktiv och med iakttagande av villkoren i kapitel IV, tillåta inresa och vistelse för följande familjemedlemmar:
- a) Sökandens make/maka.
- b) Underåriga barn till sökanden och dennes make/maka, inbegripet barn som har adopterats i enlighet med ett beslut som har fattats av den berörda medlemsstatens behöriga myndighet eller ett beslut som är automatiskt verkställbart enligt den medlemsstatens internationella förpliktelser eller som måste erkännas enligt internationella förpliktelser.
- c) Underåriga barn, inbegripet barn som har adopterats av sökanden eller dennes make/maka, om en av de två har vårdnad om och försörjningsansvar för barnet. Medlemsstaterna får tillåta familjeåterförening för barn som står under gemensam vårdnad, under förutsättning att den andra vårdnadshavaren har lämnat sitt medgivande.

Underåriga barn enligt punkt 1 b och c får inte ha uppnått legal myndighetsålder i den berörda medlemsstaten och får inte vara gifta.

När ett barn är över tolv år får medlemsstaterna med avvikelse från detta, innan de ger barnet tillstånd till inresa och vistelse enligt detta direktiv, pröva om barnet uppfyller ett kriterium om integration, om deras lagstiftning vid den tidpunkt då detta direktiv antas föreskriver en sådan prövning.

2. Medlemsstaterna får i lag eller annan författning, enligt detta direktiv och med iakttagande av villkoren i kapitel IV, tillåta inresa och vistelse för följande familjemedlemmar:

- a) Släktingar i rakt uppstigande led av första graden till sökanden eller dennes make/maka, om de är beroende av dem för sin försörjning och saknar annat nödvändigt familjemässigt stöd i ursprungslandet.
- b) Ogifta myndiga barn till sökanden eller dennes make/maka, om de av hälsoskäl objektivt sett inte kan försörja sig själva.

3. Medlemsstaterna får i lag eller annan författning, enligt detta direktiv och med iakttagande av villkoren i kapitel IV, tillåta inresa och vistelse för en ogift partner som är tredjelandsmedborgare och som har ett vederbörligen bevisat varaktigt förhållande med sökanden eller för en tredjelandsmedborgare som har familjeband med sökanden i form av ett registrerat partnerskap enligt artikel 5.2 samt för ogifta underåriga barn, även adopterade barn, till dessa personer.

4. Vid polygama äktenskap där sökanden redan har en make/maka som bor tillsammans med honom/henne på en medlemsstats territorium, skall den berörda medlemsstaten inte tillåta inresa och vistelse för en annan make/maka och inte heller för dennes barn, med förbehåll för bestämmelserna i 1989 års konvention om barnets rättigheter.

5. Medlemsstaterna får begära att sökanden och dennes make/maka har uppnått en viss lägsta ålder, som dock inte får överstiga den legala myndighetsåldern, innan maken/makan kan återförenas med sökanden.

KAPITEL III

Inlämnande och prövning av ansökan

Artikel 5

1. Medlemsstaterna skall bestämma om en ansökan till de behöriga myndigheterna i den berörda medlemsstaten om inresa och vistelse för familjeåterförening skall lämnas in av den som ansöker om familjeåterförening eller av dennes familjemedlemmar.

2. Ansökan skall åtföljas av resehandlingar för familjemedlemmarna samt skriftliga bevis för familjebanden och för att villkoren i artiklarna 4 och 6 och, i förekommande fall, artiklarna 7 och 8 är uppfyllda.

För att styrka familjebanden får medlemsstaterna hålla samtal med sökanden och dennes familjemedlemmar och göra de utredningar som bedöms nödvändiga.

Vid prövningen av en ansökan avseende sökandens ogifta partner skall medlemsstaterna vid bedömningen av om det finns ett varaktig förhållande beakta omständigheter som att det finns ett gemensamt barn, ett tidigare samboende, ett registrerat partnerskap eller andra tillförlitliga bevismedel.

3. Ansökan skall lämnas in när familjemedlemmarna befinner sig utanför den medlemsstat på vars territorium sökanden vistas.

Med avvikelse från denna bestämmelse får en medlemsstat i lämpliga fall godta en ansökan som lämnas in när familjemedlemmarna redan befinner sig på dess territorium.

4. Så snart som möjligt och under alla omständigheter senast nio månader efter det att ansökan har lämnats in, skall medlemsstatens behöriga myndigheter skriftligen underrätta sökanden/familjemedlemmarna om det beslut som berör dem.

Om prövningen av ansökan är av komplicerad natur, får tidsfristen i första stycket i undantagsfall förlängas, men den får aldrig överstiga tolv månader.

Ett beslut om avslag skall motiveras. Följderna av att ett beslut inte har fattats när tidsfristen i första stycket löper ut skall regleras av den berörda medlemsstatens nationella lagstiftning.

5. Vid prövningen av ansökan skall medlemsstaterna ta vederbörlig hänsyn till att underåriga barns intresse skall komma i främsta rummet i enlighet med 1989 års konvention om barnets rättigheter.

KAPITEL IV

Nödvändiga villkor för utövandet av rätten till familjeåterförening

Artikel 6

1. Medlemsstaterna får avslå en ansökan om inresa och vistelse för en av familjemedlemmarna av hänsyn till allmän ordning, inre säkerhet och allmän hälsa.

2. Medlemsstaterna får återkalla uppehållstillstånd eller avslå en ansökan om förnyelse av uppehållstillstånd för en familjemedlem av hänsyn till allmän ordning, inre säkerhet och allmän hälsa.

3. Hänsyn till allmän ordning eller inre säkerhet skall grunda sig uteslutande på den berörda familjemedlemmens eget uppförande.

4. Den berörda medlemsstatens behöriga myndighet får inte avslå en ansökan om förnyelse av ett uppehållstillstånd eller avvisa eller utvisa någon från territoriet endast på grund av sjukdom eller invaliditet som har uppkommit efter det att uppehållstillståndet utfärdades.

Artikel 7

1. När ansökan om familjeåterförening lämnas in får den berörda medlemsstaten begära att sökanden eller familjemedlemmarna lägger fram bevis för att sökanden har

- a) en bostad som anses normal för en familj av jämförbar storlek i samma område och som uppfyller medlemsstatens gällande allmänna bestämmelser om säkerhet och sanitära förhållanden,
- b) en heltäckande sjukförsäkring i den berörda medlemsstaten, som omfattar sökanden och hans eller hennes familjemedlemmar,
- c) stabila tillgångar som överstiger eller är lika stora som den nivå under vilken den berörda medlemsstaten får bevilja socialbidrag. Om detta stycke inte kan tillämpas, skall sökandens tillgångar överstiga eller vara lika stora som den lägsta folkpension som betalas ut av den berörda medlemsstaten. Kriteriet om stabila tillgångar skall bedömas på grundval av tillgångarnas art och regelbundenhet.

Medlemsstaten får kräva att sökanden uppfyller villkoren i första stycket vid den tidpunkt då familjemedlemmarnas uppehållstillstånd förnyas för första gången.

Om sökanden inte uppfyller villkoren, skall medlemsstaterna beakta familjemedlemmarnas bidrag till hushållets inkomster.

2. Medlemsstaterna får uppställa villkoren i punkt 1 om bostad, sjukförsäkring och tillgångar endast för att säkerställa att sökanden har förmåga att försörja sin återförenade familj utan att ta offentliga medel i anspråk. Villkoren får inte leda till diskriminering mellan medlemsstatens medborgare och tredjelandsmedborgare.

Artikel 8

Medlemsstaterna får kräva att sökanden skall ha vistats lagligen på deras territorium under en period som inte får överstiga två år innan han eller hon kan återförenas med sina familjemedlemmar.

Om en medlemsstats befintliga lagstiftning på området för familjeåterförening vid den tidpunkt då direktivet antas beaktar medlemsstatens mottagningskapacitet, får medlemsstaten med avvikelse från första stycket införa en väntetid på högst tre år mellan inlämnandet av en ansökan om familjeåterförening och utfärdandet av ett uppehållstillstånd för familjemedlemmarna.

KAPITEL V

Familjeåterförening för flyktingar

Artikel 9

1. Bestämmelserna i detta kapitel är tillämpliga på familjeåterförening för flyktingar.
2. Medlemsstaterna får begränsa tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel till flyktingar vilkas familjeband har knutits innan de tillerkändes flyktingstatus.

Artikel 10

1. Vad gäller definitionen av familjemedlemmar är bestämmelserna i artikel 4 tillämpliga, med undantag för artikel 4.1 c tredje stycket, som inte är tillämpligt på barn till flyktingar.
2. Medlemsstaterna får tillåta familjeåterförening för andra familjemedlemmar än dem som anges i artikel 4, om de är beroende av flyktingen för sin försörjning.
3. Om en flykting är underårig utan medföljande vuxen får medlemsstaterna
 - a) tillåta inresa och vistelse i familjeåterföreningssyfte för släktingar i rakt uppstigande led av första graden utan att tillämpa villkoren i artikel 4.2 a,
 - b) tillåta inresa och vistelse i familjeåterföreningssyfte för flyktingens legala vårdnadshavare eller varje annan familjemedlem, om flyktingen inte har några släktingar i rakt uppstigande led eller om de inte kan hittas.

Artikel 11

1. Vad gäller inlämnandet och prövningen av ansökan är bestämmelserna i artikel 6 tillämpliga, med förbehåll för punkt 2.
2. Om en flykting inte kan styrka sina familjeband, skall medlemsstaten pröva andra bevis för att sådana band föreligger. Ett beslut om avslag på ansökan får inte uteslutande bygga på avsaknad av bevisning.

Artikel 12

1. Med avvikelse från artikel 7 får medlemsstaterna i samband med ansökningar som rör sådana familjemedlemmar som avses i artikel 4.1 inte kräva att flyktingen eller dennes familje-

medlemmar skall styrka att de uppfyller villkoren i fråga om bostad, sjukförsäkring och stabila tillgångar.

2. Med avvikelse från artikel 8 får medlemsstaterna inte kräva att flyktingen skall ha vistats på deras territorium under en viss tid innan han eller hon kan återförenas med sina familjemedlemmar.

KAPITEL VI

Inresa och vistelse för familjemedlemmar

Artikel 13

1. När ansökan om inresa för familjeåterförening har godkänts, skall den berörda medlemsstaten ge familjemedlemmarna tillstånd till inresa. Medlemsstaten skall därvid underlätta för dessa personer att erhålla de viseringar som krävs.

2. Den berörda medlemsstaten skall för familjemedlemmarna utfärda ett uppehållstillstånd, som kan förnyas och som har samma giltighetstid som sökandens uppehållstillstånd.

Om sökanden innehar ett uppehållstillstånd med lång giltighetstid skall medlemsstaterna utfärda ett uppehållstillstånd med begränsad giltighetstid på minst ett år, som kan förnyas, för dennes familjemedlemmar till dess att de uppfyller villkoren i direktiv .../EG för att i sin tur förvärva ställning som varaktigt bosatt.

Artikel 14

1. Sökandens familjemedlemmar har samma rätt som sökanden att få tillträde till
 - a) utbildning,
 - b) anställning eller egen företagsverksamhet,
 - c) yrkesvägledning, yrkesutbildning, fortbildning och omskolning.
2. Medlemsstaterna får begränsa tillträdet till anställning eller egen företagsverksamhet för sådana släktingar i uppstigande led och myndiga barn som avses i artikel 4.2.

Artikel 15

1. Senast efter fem års vistelse, och under förutsättning att familjebanden kvarstår, har make/maka eller ogift partner samt barn som har uppnått myndig ålder rätt till ett självständigt uppehållstillstånd, som är oberoende av sökandens uppehållstillstånd.

2. Medlemsstaterna får bevilja ett självständigt uppehållstillstånd för myndiga barn och sådana släktingar i uppstigande led som avses i artikel 4.2.

3. Om personer som rest in i medlemsstaten för familjeåterförening blir änklings/änkor, skiljer sig, separerar eller om deras släktingar i upp- eller nedstigande led avlider, får de beviljas ett självständigt uppehållstillstånd. Medlemsstaterna skall anta bestämmelser som garanterar att självständiga uppehållstillstånd utfärdas i särskilt ömmande fall.

KAPITEL VII

Påföljder och rättsmedel

Artikel 16

1. Medlemsstaterna får avslå en ansökan om inresa och vistelse för familjeåterförening eller, i förekommande fall, återkalla ett uppehållstillstånd eller avslå en ansökan om förnyelse av uppehållstillstånd för en familjemedlem i följande fall:

- a) Om villkoren i detta direktiv inte är uppfyllda eller inte längre är uppfyllda.
- b) Om sökanden och dennes familjemedlemmar inte eller inte längre har ett faktiskt äktenskaps- eller familjeliv.
- c) Om det kan konstateras att sökanden eller dennes ogifta partner är gift eller har ett varaktigt förhållande med en annan person.

2. Medlemsstaterna får även avslå en ansökan om inresa och vistelse för familjeåterförening, återkalla ett uppehållstillstånd eller avslå en ansökan om förnyelse av uppehållstillstånd om det är fastställt

- a) att falska eller vilseledande uppgifter eller falska eller förfälskade handlingar har använts, eller att tillstånd har erhållits genom vilseledande eller på andra olagliga sätt,
- b) att ett äktenskap eller partnerskap har ingåtts eller en adoption har utförts uteslutande för att ge den berörda personen möjlighet att resa in och vistas i en medlemsstat.

3. Medlemsstaterna får återkalla ett uppehållstillstånd eller avslå en ansökan om förnyelse av uppehållstillstånd för en familjemedlem om sökanden inte längre vistas i medlemsstaten och familjemedlemmen ännu inte har rätt till ett självständigt uppehållstillstånd enligt artikel 15.

4. Medlemsstaterna får utföra särskilda kontroller när det finns välgrundade misstankar om vilseledande eller skenäktenskap, skenpartnerskap eller skenadoption enligt definitionen i punkt 2. Särskilda kontroller får även utföras när familjemedlemmars uppehållstillstånd förnyas.

Artikel 17

Om en ansökan om familjeåterförening avslås, om ett uppehållstillstånd återkallas eller inte förnyas eller om en åtgärd för avvisning eller utvisning vidtas gentemot sökanden eller dennes familjemedlemmar, skall medlemsstaterna ta vederbörlig hänsyn till arten och stabiliteten av den berörda personens familjeband och varaktigheten av vistelsen i medlemsstaten samt förekomsten av familjemässig, kulturell eller social anknytning till ursprungslandet.

Artikel 18

Om en ansökan om familjeåterförening avslås, om ett uppehållstillstånd återkallas eller inte förnyas eller om en åtgärd för avvisning eller utvisning vidtas, skall medlemsstaterna se till att sökanden och/eller dennes familjemedlemmar har tillgång till rättsmedel för att i sak- och rättsfrågor överklaga beslutet.

Formerna för utövandet av den rätt som avses i första stycket skall fastställas av de berörda medlemsstaterna.

KAPITEL VIII

Slutbestämmelser

Artikel 19

Kommissionen skall regelbundet, första gången senast två år efter utgången av den tidsfrist som fastställs i artikel 20, till Europaparlamentet och rådet överlämna en rapport om genomförandet av detta direktiv i medlemsstaterna samt vid behov lämna förslag till ändringar. Sådana förslag till ändringar skall i första hand avse bestämmelserna i artiklarna 3, 4, 7, 8 och 13.

Artikel 20

Medlemsstaterna skall senast den 31 december 2003 anta de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv. De skall omedelbart underrätta kommissionen om detta.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser skall de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

Artikel 21

Detta direktiv träder i kraft den (...) dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*.

Artikel 22

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.